

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien indeksitarkistuksista vuonna 2019 sekä kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n ja toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien indeksitarkistuksista vuonna 2019 sekä kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n ja toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta (HE 160/2018 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 40/2018 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö
- asiantuntija Henri Riuttala, Kansaneläkelaitos
- tutkimuspäällikkö Jussi Tervola, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- erityisasiantuntija Anna Järvinen, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila, sosiaali- ja terveysministeriö
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi laki kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien indeksitarkistuksista vuonna 2019. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansaneläkeindeksistä annettua lakia ja toimeentulotuesta annettua lakia. Kansaneläkeindeksi jäädytettäisiin vuoden 2018 tasolle.

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp

Muutos koskisi kansaneläkettä, takuueläkettä ja muita sellaisia etuuksia, joita tarkistetaan kansaneläkeindeksin perusteella tai jotka ovat muuten sidottuja kansaneläkkeen määrään. Sellaisia muita etuuksia ovat muun muassa vammaisetuudet, rintamalisät, sairausvakuutuslain mukaiset vähimmäispäivärahat sekä työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha, työmarkkinatuki ja lapsikorotus. Muutos koskisi myös kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksien määräytymisperusteita sekä rahamääriä, kuten lääkekorvausten vuotuisen omavastuun rajaa. Esitykseen sisältyy myös ehdotus toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta. Toimeentulotuen perusosan määrää korotettaisiin tasokorotusta vastaavalla summalla.

Ehdotettu indeksitarkistuksia koskeva muutos on tarkoitettu pysyväksi eikä sitä kompensoitaisi muutosta seuraavissa kansaneläkeindeksin tarkistuksissa. Kansaneläkeindeksistä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi pysyvästi siten, että kansaneläkeindeksin laskemisessa käytettyä jakajaa muutetaan vastaamaan ehdotettua indeksitarkistuksia koskevaa muutosta. Ehdotetuilla muutoksilla pannaan toimeen valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2018—2021.

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien indeksitarkistuksista vuonna 2019 ja laki toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Kansaneläkeindeksin laskemisessa käytettävää jakajaa koskeva muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Indeksikorotuksista luopuminen

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman sekä valtioneuvoston vuosien 2018—2021 julkisen talouden suunnitelman mukaisesti kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien indeksikorotuksista ehdotetaan luovuttavaksi vielä vuonna 2019. Indeksikorotuksista luopuminen on yksi valtiontalouden tasapainottamiseksi sekä julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi toteutettavista toimista.

Pysyvän lainsäädännön mukaan kansaneläkeindeksiin sidottuja eläkkeitä ja muita etuuksia pitäisi vuonna 2019 korottaa 1,2 prosenttia. Korotuksesta luopuminen vähentää eläke- ja muita etuusmenoja vuonna 2019 yhteensä 68,6 miljoonaa euroa. Indeksien jäädytyksen nettomääräinen vaikutus julkiseen talouteen on kuitenkin tätä suurempi, koska jäädytys vaikuttaa myös eläkkeiden verotukseen, koska sekä valtion- että kunnallisverotuksen eläketulovähennysten täydet määrät on sidottu kansaneläkkeen määrään. Verotulot kasvavat esityksen johdosta arviolta noin 50 miljoonalla eurolla. Ehdotettu indeksin jäädytys pienentää etuusmenoja myös pysyvästi, koska alempi indeksi tulee olemaan myös vuoden 2020 kansaneläkeindeksin laskennan pohjana.

Valiokunta pitää myönteisenä, että hallitus on samanaikaisesti antanut erillisen esityksen (HE 206/2018 vp), jolla kompensoidaan indeksijäädytyksen vaikutukset eräissä etuuksissa. Takuueläkkeen määrä nousee kuukaudessa noin 18 euroa ja vähimmäismääräiset sairausvakuutuslain

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp

mukaiset päivärahat (sairaus- ja vanhempainpäivärahat, erityishoitoraha) sekä kuntoutusraha noin 80 euroa yli sen, mitä pysyvän lainsäädännön mukaiset indeksikorotukset olisivat niitä nostaneet. Samoin lääkekorvausten omavastuuta ehdotetaan pienennettäväksi.

Hallituksen esityksen perusteluissa kiinnitetään huomiota indeksileikkausten kumuloituihin vaikutuksiin. Perusteluissa todetaan, että etuuksiin tehtävät heikennykset kasaantuvat herkästi samoille henkilöille ja kotitalouksille. Useita etuuksia saavalla jo yksittäisenkin leikkauksen vaikutus kertaantuu, koska leikkaus kohdistuu samanaikaisesti useampaan henkilölle maksettavaan etuuteen. Tällainen tilanne on esimerkiksi työmarkkinatukea ja asumistukea samanaikaisesti saavilla. Myös perustuslakivaliokunta on ilmaissut huolensa indeksijäädytyksen kumuloituvista vaikutuksista.

Perustuslakivaliokunnan mukaan nyt ehdotetun indeksijäädytyksen vaikutukset ovat yksittäisten etuuksien kannalta tarkasteltuina suhteellisen vähäisiä. Perustuslakivaliokunta pitää kuitenkin huolestuttavana, että sääntelyn vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin pienituloisiin henkilöihin ja kotitalouksiin. Perustuslakivaliokunta toteaa, että hallituksen esityksen perusteluissa kuvattujen esimerkkitapausten valossa indeksin jäädytyksen vaikutukset kotitaloudelle voivat olla useita kymmeniä euroja. Yksittäisissä tapauksissa jäädytyksen kokonaisvaikutukset voivat siten olla tuntuviakin. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan nyt ehdotettu kansaneläkeindeksin jäädytys ei silti kokonaisuutenakaan arvioiden heikennä niin olennaisesti perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettua perustoimeentulon turvaa, että sääntelyä olisi pidettävä perustuslain vastaisena (ks. myös PeVL 47/2017 vp, s. 4). Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa perustuslakivaliokunnan tavoin, että valtioneuvoston on tarkoin seurattava indeksin jäädytyksen samoin kuin eläke- ja etuusjärjestelmän muutosten kumulatiivisia vaikutuksia.

Viimesijainen turva

Ehdotettu indeksin jäädytys koskee myös toimeentulotuen perusosaa. Kaikkein pienimpien tulojen varassa elävien kannalta on kuitenkin hyvä, että hallitus esittää toimeentulotuen perusosaa korotettavaksi. Perusosan korotus toteutuu näin ollen tosiasiallisesti täysimääräisesti myös vuonna 2019, mikä lieventää indeksijäädytyksen vaikutusta kaikkein pienituloisimmissa kotitalouksissa, koska viimesijaisen turvan ostovoima säilyy nykyisellään.

Perustuslakivaliokunta piti vuoteen 2018 kohdistuvaa indeksijäädytystä (PeVL 47/2017 vp, s. 4) arvioidessaan huolestuttavana, että ehdotetun lainsäädännön voitiin arvioida ohjaavan etuudensaajia viimesijaiseksi tarkoitetun toimeentulotuen saajiksi. Nyt ehdotettu indeksin jäädytys ja vastaavasti perustoimeentulotuen tason nousu ehdotetulla tavalla eivät hallituksen esityksen mukaan muun muassa vähimmäismääriin päivärahoihin tehtyjen tasokorotusten vuoksi merkitse sitä, että indeksijäädytyksestä johtuen entistä useampi henkilö tulisi oikeutetuksi toimeentulotukeen.

Perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotettavat indeksijäädytykset kuitenkin yhdessä aikaisempien indeksileikkausten kanssa lisäävät pitkäaikaista tarvetta viimesijaiselle toimeentulotuelle. Valiokunta pitää siten tarpeellisena edelleen korostaa aiemmin lausumaansa siitä, ettei perustuslain 19 §:n 2 momentin mukainen syyperusteinen turva voi muodostua viimesijaisesta eli perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaisesta välttämättömän toimeentulon turvasta.

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta hyväksyy ehdotetun indeksikorotuksista luopumisen, mutta toteaa, että toistuvat indeksijäädytykset vahvistavat erityisesti työmarkkinatukea tai työttömyysturvan peruspäivärahaa saavien toimeentulokiriippuvuutta. Syyperusteisen turvan paikkaaminen tarvkeharkintaisella toimeentulotuella helposti syventää kannustinloukkuja ja estää työllistymistä.

Euroopan sosiaalinen peruskirja

Hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa on selostettu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 ja 13 artiklan sisältöä, Suomen sosiaaliturvaa koskevaa sosiaalisten oikeuksien komitean ratkaisukäytäntöä sekä niitä perusteita, jotka valtioneuvoston käsityksen mukaan vaikuttavat Suomen eriäviin näkemyksiin sosiaalisten oikeuksien komitean kanssa. Peruskirjan voimaan saattaneet valtiot ovat sitoutuneet suojaamaan sopimuksessa määritellyjä sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia. Suomi on lisäksi sitoutunut peruskirjan lisäpöytäkirjaan järjestökantelujen järjestelmästä. Perustuslakivaliokunta toistaa suhtautuvansa erittäin vakavasti sosiaalisen peruskirjan valvontakäytännössä esitettyihin huomioihin (ks. PeVL 47/2017 vp, s. 5). Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan näkemykseen, että valtioneuvoston tulee pikaisesti aloittaa asiaa koskeva perusteellinen tarkastelu.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

2. Laki kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

2 §. Kansaneläkeindeksin laskeminen. Indeksien jäädytystä ei ole tarkoitus kompensoida seuraavissa kansaneläkeindeksin tarkistuksissa, minkä vuoksi tulevien vuosien indeksikorotuksia varten pykälän 2 momentissa olevaa kansaneläkeindeksin laskemisessa käytettyä jakajaa ehdotetaan muutettavaksi. Vuoden 2017 kolmannen vuosineljänneksen elinkustannusindeksin pisteluvut ovat tarkentuneet valiokuntakäsittelyn aikana. Pisteluvun muutoksen vuoksi mainitun jakajan tulee olla 1,2065, koska jakamalla vuoden 2016 kolmannen vuosineljänneksen elinkustannusindeksin pistelukujen keskiarvo momentissa ilmoitetulla luvulla, päästään kansaneläkeindeksin pistelukuun 1 617, joka on 1. lakiehdotuksen mukainen.

9 §. Perusosan suuruus. Lakiehdotuksessa mainittu toimeentulotuen perusosan määrä on vuoden 2011 tasossa. Määrän tulee yksin asuvalla olla 463,77 euroa, koska tällöin perusosan määräksi vuonna 2019 saadaan 496,98 euroa, kun sen määrää tarkistetaan 1. lakiehdotuksen mukaisella kansaneläkeindeksin pisteluvulla 1 617. Toimeentulotuen perusosan määrä nousee näin pysyvän lainsäädännön mukaisen indeksikorotuksen verran eli noin 1,2 prosenttia.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 160/2018 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 160/2018 vp sisältyvät 2. ja 3. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien indeksitarkistuksista vuonna 2019

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sen estämättä, mitä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään, kansaneläkeindeksin pisteluku on 1 617 vuonna 2019.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos muualla laissa tai asetuksessa viitataan kansaneläkeindeksistä annettuun lakiin, kansaneläkeindeksin pisteluvun suuruuden osalta viittausten katsotaan vuonna 2019 koskevan tätä lakia.

2.

Laki

kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kansaneläkeindeksistä annetun lain (456/2001) 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 982/2017, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp

2 §

Kansaneläkeindeksin laskeminen

Kansaneläkeindeksin pisteluku lasketaan jakamalla edellisen vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien elinkustannusindeksin pistelukujen keskiarvo luvulla 1,2065. Sekä keskiarvo että osamäärä pyöristetään erikseen lähimpään kokonaislukuun.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 9 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 983/2017, seuraavasti:

9 §

Perusosan suuruus

Toimeentulotuen perusosa kuukautta kohti on:

1) yksin asuvalla henkilöllä 463,77 euroa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 4.12.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Martti Talja kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp
Vastalause 1 /sd

VASTALAUSE 1

Perustelut

Emme voi hyväksyä hallituksen esitystä kansaneläkeindeksin jäädyttämisestä, joka tarkoittaa käytännössä ihmisten perusturvaetuuksien leikkaamista. Hallitus on toimillaan heikentänyt pienituloisten ihmisten asemaa, lisännyt eriarvoisuutta ja syventänyt köyhyyttä. Kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien korotukset ovat olleet jäässä koko hallituskauden, ja etuuksiin on tehty myös tasoleikkaus. Jäädytykset kohdistuvat kaikkiin perusturvaetuuksiin ja leikkaavat ensi vuonna perusturvaa noin 68 miljoonalla eurolla. Vuodesta toiseen kasautuvat indeksijäädytykset ja muut heikennykset esim. lääkekorvauksiin ja asumistukeen sekä asiakasmaksujen korotukset osuvat kipeästi kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin. Indeksitarkistuksia koskeva muutos on tarkoitettu pysyväksi eikä sitä kompensoitaisi seuraavissa kansaneläkeindeksin tarkistuksissa. Näin etuudet jäävät jatkossakin tälle matalammalle tasolle.

Hallituskauden leikkaukset ovat kohdistuneet kipeimmin työttömyysturvaan, jota on myös ansiosidonnaisen kestolta leikattu ja jonka tasoa leikkaa myös melko sattumanvaraisesti ns. aktiivimalli. Myös kansaneläkettä ja sen lisiä, leskeneläkkeitä, lasten eläkkeitä, vammaistukia, useimpia hoitotukia, sotilasavustuksen perusosia ja asumistukia on heikennetty. Erityisen irvokasta hallituksen leikkauspolitiikassa on jäädytysten kohdentaminen myös rintama- ja veteraanilisiin. Tämä tarkoittaa, että huolimatta elinkustannusten noususta veteraanien rintama- ja veteraanilisät, samoin kuin heidän kansaneläkkeensä ja hoitotukensa, ovat vuonna 2019 yhtä suuria kuin ne olivat vuonna 2016.

Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan nyt ehdotettavat indeksijäädytykset yhdessä aiempien indeksileikkausten kanssa lisäävät pitkäaikaista tarvetta viimesijaiselle toimeentulotuelle sekä heikentävät heikoimmassa asemassa olevien kotitalouksien mahdollisuutta kohtuulliseksi katsottuun vähimmäiskulutukseen. Perusturvan määrä on alhainen niin suhteessa toimeentulotukseen kuin minimibudjettiin. Vuonna 2018 yksinasuvan työmarkkinatuen saajan tulot jäävät noin 20 prosenttia kohtuulliseksi katsotusta vähimmäiskulutuksesta. Nyt esitetyt indeksijäädytykset heikentävät edelleen työmarkkinatuen saajan kulutusmahdollisuuksia 1—2 prosentilla. Hallituksen toistuvat indeksijäädytykset ja leikkaukset siirtävät pidemmällä aikavälillä sosiaaliturvan painopistettä viimesijaiseksi ja tilapäiseksi tarkoitetun toimeentulotuen suuntaan. Kehitystä vahvistaa asumistuen enimmäisasumismenojen indeksitarkastusten jäädyttäminen vuodesta 2015 ja tarkistuksen sitominen vuokraindexin sijasta elinkustannusindeksiin. Pitkäaikainen, arjen toimeentuloa paikkaava riippuvuus tarveharkintaisesta toimeentulotuesta heikentää myös työnteon kannustimia, lisää työttömien kohtaamaa byrokratiaa ja sitoo ihmisiä köyhyysloukkuun, jopa yli sukupolvien.

Hallituksen politiikka on yhä heikommin perusteltavissa hallituksen omillakaan argumenteilla, sillä Suomen talouskasvu on ollut vireää vuoden 2015 nollakasvun jälkeen ja työllisyys on vahvistunut. Lisäksi on huomattava, että myös heikomman kasvun vuosina hallituksella oli varaa tehdä erilaisia verovähennyksiä hyvin toimeentuleville ihmisille.

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp

Vastalause 1 /sd

Emme voi hyväksyä hallituksen jatkuvia perusturvaleikkauksia, jotka osuvat toistuvasti samoihin ihmisiin ja ajavat ihmisiä köyhyyteen ja viimesijaisen toimeentulotuen asiakkaiksi. Esitämme, että kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien indeksitarkistukset tehdään pysyvän lainsäädännön mukaisesti, jolloin vuoden 2019 pisteluku olisi 1681.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 1 § muutettuna, (Vastalauseen muutosehdotukset)

että 2. lakiehdotus hylätään.

Vastalauseen muutosehdotukset

1. lakiehdotus

1 §

Sen mukaisesti, mitä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään, kansaneläkeindeksin pisteluku on 1 681 vuonna 2019.

Helsingissä 4.12.2018

Anneli Kiljunen sd
Kristiina Salonen sd
Krista Kiuru sd

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp
Vastalause 2 /ps

VASTALAUSE 2

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi laki kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien indeksitarkistuksista vuonna 2019. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansaneläkeindeksistä annettua lakia ja toimeentulotuesta annettua lakia. Kansaneläkeindeksi jäädytettäisiin vuoden 2018 tasolle.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä ei pidä kannatettavana sellaisia ehdotuksia, jotka vaikuttavat eläkkeensaajien ja perheiden saamien etuuksien vähenemiseen. Tämä etuuksien väheneminen mainitaan myös hallituksen esityksessä (HE 160/2018 vp, s. 9—10). Toisaalta esitykseen ei sisälly päätöksenteon tarpeisiin riittävää arviointia ehdotusten vaikutuksista kansalaisten asemaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä ei myöskään ole asianmukaisesti huomioitu perustuslakivaliokunnan lausuntoa, jossa todetaan, että valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotettavat indeksijäädytykset yhdessä aikaisempien indeksileikkausten kanssa lisäävät pitkäaikais-ta tarvetta viimesijaiselle toimeentulotuella (PeVL 40/2018 vp — HE 160/2018 vp). Samansuuntainen viesti on tullut valiokunnan tietoon myös asiantuntijalausunnoista.

Perussuomalaiset katsovat, että koska ehdotukset aikaisempien indeksijäädytysten kanssa vaikuttavat edelleen samoihin ihmisiin ja samalle väestöpohjalle, lisää tämä edelleen köyhtymisen riskiä, jollaista mielestämme tulee välttää.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 4.12.2018

Arja Juvonen ps

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp
Vastalause 3 /vihr

VASTALAUSE 3

Perustelut

Hallitus esitti syksyllä 2016 lakia kansaneläkkeen ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2017 indeksitarkistuksista. Esitetyn lain mukaisesti kansaneläkeindeksi jäädytettiin pysyvästä lainsäädännöstä poiketen vuoden 2016 tasolle, minkä lisäksi kansaneläkeindeksiä alennettiin 0,85 prosentilla vuoden 2017 talousarviossa siten, että indeksi laskee 1 631 pisteestä 1 617 pisteeseen. Talousarviossa 2019 hallitus esittää edelleen indeksin jäädytyksen jatkamista vuoden 2016 indeksileikatulla tasolla.

Muutos koskee laajasti suomalaisia pienituloisia. Indeksin jäädytys koskee kansaneläkkeitä, takuueläkettä ja muita sellaisia etuuksia, joita tarkistetaan kansaneläkeindeksin perusteella tai jotka ovat muuten sidottuja kansaneläkkeen määrään. Tällaisia muita etuuksia ovat vammaisetuudet, rintamalisät, työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha, työmarkkinatuki sekä lapsikorotus. Muutos koskee myös kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksien määrätymisperusteita sekä rahamääriä, kuten lääkekorvausten vuotuisen omavastuun rajaa.

Valtiontalouden tilinpidossa indeksileikkaukset kohdistuvat seuraaviin luokkiin: valtionosuudet kunnille, lapsilisät, sairausvakuutuslain valtionosuudet (vähimmäispäivärahat), kansaneläkelain valtionosuus (asumismenot), kansaneläkelain valtionosuus, vuorottelukorvauksen valtionosuudet, aikuiskoulutustuen valtionosuudet, työmarkkinatuen valtionosuudet, peruspäivärahan valtionosuudet, ansiopäivärahan valtionosuudet, asumistuki, rintamalisät, kansaneläkelain valtionosuus (asumismenojen alennuksen poisto) sekä työmarkkinatuen valtionosuudet.

Indeksitarkistuksia koskeva 0,85 prosentin leikkaus tarkoitettiin pysyväksi, eikä sitä kompensoida muutosta seuraavissa kansaneläkeindeksin tarkistuksissa. Kyseessä oli siis pysyvä heikennys pienituloisten arkeen.

Vihreiden mielestä hallituksen indeksileikkauksille ja jäädytyksille ei ole kestäviä perusteita eikä niitä pidä hyväksyä. Emme pidä kestäväenä emmekä kohtuullisena sitä, että indeksisäästöillä kuitetaan erityisesti lapsiperheitä, työttömiä, eläkeläisiä, opiskelijoita, vammaisia, asevelvollisuuden suorittajia sekä sairaita suomalaisia samaan aikaan, kun hallituksen ajama kilpailukykysojimus veronalennuksineen suosii suurituloisia ja ympäristöä saastuttavalle toiminnalle esitetään monenlaisia verotukia. Toimet heikentävät pienituloisten ostovoimaa, mikä heikentää kotimaista kysyntää ja kotimaisten yritysten kasvunäkymiä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset hylätään,

että hyväksytään yksi lausuma. (Vastalauseen lausumaehdotus)

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin etuuksien korottamiseksi niin, että kansaneläkeindeksin jäädytykset ja leikkaukset kompensoituvat.

Helsingissä 4.12.2018

Outi Alanko-Kahiluoto vihr

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp
Vastalause 4 /vas

VASTALAUSE 4

Perustelut

Vuodeksi 2017 useita perusturvaetuuksia leikattiin noin 0,85 prosentilla. Tämä koski mm. työttömien peruspäivärahaa, kansaneläkkeitä, vammaistukia, lasten kotihoidon tukea ja muita kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia.

Lisäksi hallitus antoi vuonna 2016 KEL-indeksin suuruuden pienentyä, mikä on Suomen historiassa erittäin harvinaista. Myös vuosien 2018 ja 2019 osalta hallitus on jäädyttänyt indeksin eli jättänyt pysyvän lainsäädännön mukaiset korotukset tekemättä. Kun tarkastellaan koko hallituskauden eli vuosien 2016—2019 toimien yhteisvaikutusta, huomataan, että useimpia kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia on reaalisesti leikattu 3,4 prosenttia suhteessa normaaliin kehitykseen. Mikäli kansaneläkeindeksiä olisi korotettu vaalikaudella normaaliin tapaan, pidetty se vuonna 2016 edellisvuoden tasoisena ja jätetty vuoden 2017 tasoleikkaus tekemättä, olisi indeksin arvo ensi vuonna 1674. Hallituksen päätösten seurauksena tämä ns. pisteluku on kuitenkin vain 1617. Lisäksi on huomattava, että eri etuuksia yhteen sovitettaessa leikkaus voi olla huomattavasti suurempikin kuin yllä mainittu 3,4 prosenttia.

Ehdotan, että perusturvaa heikentäneet indeksileikkaukset ja -jäädytykset perutaan ja etuuksia korotetaan. Tämä tarkoittaa huomattavaa korotusta esimerkiksi työmarkkinatukeen, peruspäivärahaan, kansaneläkkeeseen sekä vammaistukeen.

Eläkeläisköyhyyden ja eläkeläisten eriarvoistumisen kitkemiseksi ehdotan kansaneläkettä ja takuueläkettä korotettavaksi 50 eurolla kuussa (takuueläkkeen korotus 41 euroa suhteessa hallituksen budjettiesitykseen, johon sisältyy 9 euron korotus). Vasemmistoliiton mallissa korotukset toteutetaan siten, että KEL-indeksin palauttamisen lisäksi takuueläkkeeseen on tehtävä 14,67 euron tasokorotus ja kansaneläkkeeseen 27,83 euron tasokorotus vuoden 2019 tasossa. Näin niiden suuruudet olisivat ensi vuonna 825,27 ja 678,85 euroa kuukaudessa. (Vastalauseen lausumaehdotus)

Ehdotan 1. lakiehdotuksen muuttamista siten, että vuosilta 2016—2019 kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien jo tehdyt ja nyt ehdotettavat indeksileikkaukset palautetaan etuuksiin muuttamalla ehdotettua kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (3) määrättyä pistelukua. Indeksien pisteluku ilman hallituksen leikkauksia olisi 1674.

Lisäksi ehdotan 2. lakiehdotusta muutettavaksi siten, että kansaneläkeindeksin määrittämisessä käytettävä jakaja olisi 1,192. Tällä kansaneläkeindeksiä määrittävällä jakajan muutoksella haluan estää tulevien vuosien indeksin heikentymisen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 3. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena,

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp

Vastalause 4 /vas

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 1 § muutettuna, (Vastalauseen muutosehdotukset)

että 2. lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 2 § muutettuna, (Vastalauseen muutosehdotukset)

että hyväksytään yksi lausuma. (Vastalauseen lausumaehdotus)

Vastalauseen muutosehdotukset

1. lakiehdotus

1 §

Sen estämättä, mitä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään, kansaneläkeindeksin pisteluku on **1 674** vuonna 2019.

2. lakiehdotus

2 §

Kansaneläkeindeksin laskeminen

Kansaneläkeindeksin pisteluku lasketaan jakamalla edellisen vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien elinkustannusindeksin pistelukujen keskiarvo luvulla **1,192**. Sekä keskiarvo että osamäärä pyöristetään erikseen lähimpään kokonaislukuun.

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin eläkeläisköyhyyden vähentämiseksi ja tekee esityksen kansaneläkkeen ja takuueläkkeen tuntuvaksi korottamiseksi tavoitteena asteittain nostaa vähimmäiseläke 1 000 euroon kuukaudessa.

Helsingissä 4.12.2018

Aino-Kaisa Pekonen vas

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp
Vastalause 5 /r

VASTALAUSE 5

Perustelut

Hallituksen leikkaukset ovat kohdistuneet ennen kaikkea pienituloisimpiin kotitalouksiin ja lisänneet perusturvan ja toimeentulotuen päällekkäisyyttä. Aikaisemmin esitetyillä sairausvakuutuslain muutoksilla on haluttu parantaa perusturvaa, mutta tämä esitys heikentää perusturvan tasoa oleellisesti.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä ehdottaa tämän takia kansaneläkkeen korottamista. Toimenpide kohdistuisi niihin eläkeläisiin, joita takuueläkkeen nosto ei koske, mutta jotka kuitenkin elävät hyvin pienillä eläketuloilla. Korotus vastaa puuttuvaa 0,9 prosentin indeksikorotusta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kansaneläke jätettäisiin hallituksen vuodelle 2019 kaavaileman tulonsiirtoja ja sosiaalietuuksia koskevan indeksin jäädytyksen ulkopuolelle. Ehdotamme tämän vuoksi 76 miljoonaa euroa lisää kyseiselle momentille.

Takuueläke takaa nykyisellään 775,27 euron vähimmäiseläkkeen kuukaudessa Suomessa asuville henkilöille. Takuueläkkeen määrä on takuueläkkeestä annetun lain mukaan tällä hetkellä 624,24 euroa kuukaudessa. Takuueläkkeen varassa olevat eläkeläiset kuuluvat yhteiskuntamme kaikkein vaikeimmassa asemassa oleviin. Vuoden 2019 talousarviossa hallitus ehdottaa takuueläkkeen korotusta 9 eurolla kuussa. Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä tällainen korotus ei riitä. Me haluamme korottaa takuueläkettä vielä 10 eurolla kuukaudessa hallituksen ehdottaman korotuksen lisäksi. Ehdotamme tämän vuoksi 11 miljoonaa euroa lisää kyseiselle momentille.

Suomessa myös lapsiköyhyys on kasvussa. Samanaikaisesti kun yleinen tulotaso on noussut, lapsiperheiden köyhyys on lisääntynyt. Vähävaraisissa perheissä asuvien lasten määrä on lähes kolminkertaistunut 20 vuodessa.

Lapsiköyhyys on tavallisinta perheissä, joissa on ainoastaan yksi huoltaja. Noin 20 % kaikista perheistä on yksinhuoltajaperheitä, ja enemmistössä näistä, 86 %:ssa, huoltajana on äiti. Nykyään 20 % yksinhuoltajaperheistä on pienituloisia, kun taas 1990-luvun puolivälissä osuus oli noin 10 %. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että kahden huoltajan perheistä 7 % kuuluu pienituloisten ryhmään. Syynä yksinhuoltajien pienituloisuuteen on sekä työttömyys että tulonsiirtojen indeksijäädytys. Universaalit edut ja palvelut ovat perusta lapsiperheiden köyhyyden torjunnassa. Haluamme parantaa yksinhuoltajien tilannetta osoittamalla 17 miljoonaa euroa lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen.

Tällä hetkellä yksinhuoltajakorotus vaikuttaa myös toimeentulotuen määrään. Kunta siis ottaa sen, mitä valtio antaa. Selvitysten mukaan yksinhuoltajatalouksien toimeentulo on muiden lapsiperheiden toimeentuloa riippuvaisempaa toimeentulotuesta. Jotta erityisen haastavassa taloudellisessa tilanteessa olevat yksinhuoltajataloudet hyötyisivät lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen nostosta, yksinhuoltajakorotuksen kytkentä toimeentulotukeen on purettava. Koska toimeentulotukilain muutoksesta aiheutuu lisämenoja kunnille maksettujen toimeentulotukikustannusten nousuna, tämä on kompensoitava kunnille korottamalla vastaavasti valtionosuutta perustoimeentulotuen kustannuksiin. Haluamme tehdä tämän muutoksen tukeaksemme yksinhuoltajia, jotka

Valiokunnan mietintö StVM 20/2018 vp
Vastalause 5 /r

ovat yksi yhteiskuntamme heikoimmassa asemassa olevista ryhmistä. Esitämme siksi 28 miljoonan euron lisäpanostuksen perustoimeentulotukeen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 3. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena.

että 1. ja 2. lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 4.12.2018

Veronica Rehn-Kivi r